

EGY KUBIKOS-RENDŐR FELESÉGÉNEK VISELT DOLGAI

A Rákosi diktatúra kezdeti időszakában, 1949 tavaszán és nyarán játszódtott Hódmezővásárhelyen az alábbi történet. Már egy éve folyamatos támadásoknak voltak kitéve az életképes gazdasággal rendelkező gazdák a kommunisták részéről. Zaklatás, koncepciós perek — melyek földjeik, tanyáik elvételével záródtak — mindennaposnak számítottak. Az erőszakszervezetek is teljes mértékben kiszolgálták ezt a folyamatot. Sőt, a most közreadott esetből kitűnik, hogy olykor bizony az államrendőrség kötelékében dolgozók hozzátartozói is úgy vélték, jogaikban áll részesezni a koncból.

Bizonyos F. I.-né — kinek férje korábban kubikos, majd a „demokratikus” rendőreg szakaszvezetőjeként Hódmezővásárhelyen szolgált — úgy gondolta rendőrfelügyelőként, hogy kötelessége dolgoznia az új államrend megerősítéséért, ezért lelkes MDP agitátorként ténykedett, amit kihallgatása során így idéz fel:

„...a környék kulákságával több ízben beszélgettem. Így történt azután, hogy én nem vettem észre bennük az ellenséget ... teljesen befolyásuk alá kerültem.”

Szegény megtévedt asszony! Gondolhatták volna kihallgatói, majd a Szegedi Törvényszék, de ennél komolyabb bicsaklása is akadt az asszonynak.

F.-né férje iratai között kutakodva talált egy feljelentést, mely az általa korábban megismert gazdára, G. M.-re vonatkozott. A gazdával egy közös ismerősük bevonásával találkozót szervezett meg. A találkozást így indokolta F.-né:

„... megsajnáltam s az irántam tanúsított magaviseletüknek a hatása alatt meg akartam menteni.”

A sajnálat mellett fontos tényező volt: pénzzavarában elhatározta hasznot húz a feljelentésből. A gazdának azt állította, hogy

„bélyegeket fog vásárolni Szegeden egy bíró ismerősénél és a feljelentés helyett azt küldi fel a NOT-hoz s ezzel az ügy el is van intézve.”

Az F.-né által NOT (Népbíróságok Országos Tanácsa) bélyegnek nevezett; feljelentést, bírósági tárgyalást semmissé tevő „csodaszor” persze a valóságban nem létezett. A gazda mivel sokszor megtapasztalta már az új berendezkedés túlkapasait és ismerte a „demokratikus” rendőrséget is; eleget tett az asszony kérésének: adott neki 800 forintot. Néhány nappal később F.-né megjelent G.-éknél, bélyegyet természetesen nem vitt, viszont kért újabb 200 forintot. Kis idő elteltével ismét jelentke-

zett azzal, hogy nem tudott bélyegyet szerezni, a feljelentést pedig egyszerűen szétépte a gazda előtt. Szíves segítségének ellentételezésképpen kérte a gazdát, hogy adjon neki feles használatra földet, amiben kukoricát termelne. G. M. végül adott számára másfél katasztrális hold földet.

Nem telt el sok idő, F.-né újból kopogott G.-ék ajtaján. Ezúttal 1500 forintot kért, hogy tejlőtüzemet nyithasson, amit a gazda két részletben át is adott részére.

Legközelebb július 8-án került kapcsolatba F.-né G.-néval, aki a találkozásra így emlékezett:

„közölte velem, hogy most az ellenem indított eljárás fegyverrejtegetés ügyben igen súlyos, s ebből kifolyólag a vagyონkat is elfogják kobozni. ... azt az ajánlatot tette, hogy egy írást kell csinálni, melynek értelmében mi tartozunk neki 7800 forinttal mely összeget, ha a vagyont el is kobozzák ő megkapja és akkor nekünk azt visszaadja.”

Az ajánlatot a rettegő asszony elfogadta, mivel néhány nappal korábban béresük ágyában, házkutatás alkalmával valóban talált egy rossz fegyvert a rendőrség. G.-nét még a beszélgetés napján le is tartóztatták. Ekkor férje felkereste F.-nét — aki mégsem létesített tejlőtüzemet — arra kérve, hogy a korábban kölcsönadott pénznek legalább egy részét adja vissza, hogy ügyvédet fogadjon feleségének. Pénzt nem kapott, viszont néhány nappal később előállították a vásárhelyi rendőrkapitányságon, ahol kihallgatta K. I. alezredes, mert egy feljelentés szerint gyalázta a rendőrséget és a kommunista pártot. G.-nénak tett még egy NOT bélyegvásárlási javaslatot F.-né, de annak férje megtiltotta az újabb „üzletkötést”. F.-né ezt úgy torolta meg, hogy augusztus 2-án feljelentette G.M.-t:

„... azt a kijelentést tette, hogy agyonüt; ... azt hiszi, hogy a feleségét fegyverrejtegetés miatt én jelentettem fel. G. M.-nél van egy írásom, amelyben elismeri, hogy nekem 7800 Ft-tal tartozik, és most azt mondotta, hogy csak úgy adja ide az írást, ha az ellene tett feljelentést reá nézve kedvezően elintézem.”

Ilyenképpen támogatta a kubikosrendőr felesége a nyomorgatott vásárhelyi gazdatársadalom egy családját, és nyújtott volna még szívesen efféle segítséget többeknek. Ténykedése miatt azonban a Szegedi Törvényszék elé került, mely 1949. szeptember 19-én kettőévi börtönbüntetésre és ötévi hivatalvesztésre ítélte el.

Mészáros Tamás

DÁTUMBÖNGÉSZŐ

SZEPTEMBER

1. 1903 Vásárhelyen megszületik Hamza Dezső Ákos filmrendező, festőművész. Többek között a *Gyurkovics fiúk*, a *Külvárosi őrszoba* és az *Egy szoknya, egy nadrág* című filmek rendezője. 1956-tól Braziliában él, főleg festéssel foglalkozik. 1989-ben hazatér, és Jászberényben telepedik le, ahol 1995-ben nyílik meg állandó múzeuma.

16. 1866 Vásárhelyen megszületik Koncz Pál építőmester. Többek között ő vezeti az újtárvosi templom, a Zárda és az egykori Keleti-ház építését.

24. 1908 Szentesen megszületik Mátyás Sándor tanár, műfordító. 1933 és 1948 között a Bethlen Gábor Református Gimnázium tanára. Németh László regényében róla mintázza Bozsó alakját.

28. 1872 Vásárhelyen megszületik Halasy Mihály papucsosmester. Papucsai a környező országokban is kelendők. A Halasi-telep (később Kertváros) névadója. A mai Nagy András János, a Nap és a Rezeda utcák területén lévő birtokát osztja fel, az első lakóházak az 1930-as évek végén épülnek.

OKTÓBER

3. 2009 Szobrot avatnak Hugo Hartungnak Székkutatason. Az író 1922-ben cserediákként kerül az egykori Vásárhelykutasra, Csiky János körorvoshoz. Kutaspusztai élményeit *Sokat gondolok Piroskára* című regényében adja közre. A regény címszereplőjének ihletője valószínűleg Késői István, közismert vásárhelyi pátikus, Katalin nevű leánya.

5. 1917 Debrecenben megszületik Szabó Magda tanár, író. 1942 és 1945 között a Református Leánygimnázium tanára. 1985 és 1990 között Tiszántúli Református Egyházkerület főgondnoka és zsinati világi alelnöke.

12. 1955 Rómában a vásárhelyi származású Gyuricza József törvívásban világbajnoki aranyérmert nyer.

21. 1963 József Erzsébet bizánci aranypenzleletre bukkant Szikáncson. Összesen 1.439 bizánci solidus kerül elő, többségük II. Theodosius (5. század) korából származik.

23–26. 1596 A tatárok pusztítása nyomán végleg elpusztul Csomorkány, Fecskés, Férged, Gorzsa, Körtvélyes, Pereskutas, Rárós, Rétkopáncs, Szentkirály, Szőlős, Tótkutas.

24. 1676 I. Lipót király id. gróf Bercecsényi Miklósnak adományozza Vásárhelyt.

Összeállította Kovács István